

การจัดการความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษากลุ่ม น้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร

วันที่รับบทความ : 09/03/2564
วันที่แก้ไขบทความ : 24/07/2564
วันที่ตอบรับบทความ : 08/11/2564

ศิกษก บรรลือฤทธิ์¹
จิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง เรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษากลุ่มน้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีจุดประสงค์การศึกษาดังนี้ 1) ศึกษาประเภทของเรือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี 2) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในฝั่งธนบุรี 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เรือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งธนบุรีได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน

ผลการศึกษาพบว่า ประเภทของเรือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี มีดังนี้ 1) เรือด่วน ประกอบด้วย เรือธรรมดา (ไม่มีธง) เรือด่วน (ธงส้ม) เรือด่วน (ธงเหลือง) เรือด่วน (ธงเขียว) เรือด่วนท่องเที่ยวเจ้าพระยา (ธงฟ้า) 2) เรือเช่าเหมาลำ ประกอบด้วย เรือแท็กซี่ เรือหางยาว เรือบัส ทั้งนี้มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งธนบุรี ด้วยการประชุมทำความเข้าใจกับชุมชนและผู้ประกอบการทางเรือถึงวิธีการเตรียมความพร้อมของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการให้บริการทางเรือ และการจัดกระบวนการ ซึ่งมีหน่วยงานที่คอยให้บริการอำนวยความสะดวก ประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลการท่องเที่ยวด้วยกันหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทในการจัดระบบการท่องเที่ยว โดยปัจจัยที่ส่งผลให้เรือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งธนบุรีได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว คือ การบริการท่องเที่ยวย่านฝั่งธนบุรี การให้บริการทางเรือ และถนนร้านอาหาร ของที่ระลึก นวดแผนไทย สปา การอำนวยความสะดวกในการขอวีซ่า ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว สถานที่พักอาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยา ความเหมาะสมของราคาต่อสถานที่ สินค้า และการบริการต่าง ๆ การอำนวยความสะดวกเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ไม่ตรีของผู้คนในท้องถิ่น และสภาพภูมิอากาศ ทั้งนี้ปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกที่จะมาท่องเที่ยวทางเรือในย่านธนบุรี จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้เรือเป็นพาหนะหลักในการนำเที่ยวนั้น เป็นที่นิยมของชาว

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี อีเมล e_ta_jack@hotmail.com

² นักวิชาการ, สำนักศิลปะและวัฒนธรรม, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ต่างประเทศ ตลอดจนเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและให้ความสนใจต่อ
วัฒนธรรมที่เก่าแก่ของประเทศไทยอีกด้วย

คำสำคัญ : เรือ การท่องเที่ยว วัฒนธรรม ผังธนบุรี

Learning Management of Boats and Cultural Tourism: a Case Study of the Chao Phraya River in Thonburi, Bangkok

Received : 09/03/2021

Revised : 24/07/2021

Accepted : 08/11/2021

Siksaka Banluelit¹

Jiraporn Kanchanasuphan²

Abstract

This research is about boats and cultural tourism using a case study of the Chao Phraya River in Thonburi, Bangkok. The purposes of this study are to study 1) types of boats involved in tourism in Chao Phraya river basin on Thonburi side, 2) management of cultural tourism in Thonburi, and 3) factors influencing the popularity among tourists about boats on cultural tourism in Thonburi. This study is a qualitative research composed of questionnaires, interviews, and observation using the samples of 30 people. The study result indicates that the types of boats involved in tourism in Chao Phraya river basin in Thonburi include 1) express boats which are categorized into local line (no flag), orange flag boat, yellow flag boat, green flag boat, and Chao Phraya tourist boat (blue flag); 2) boat charters which are categorized into taxi boat, long-tailed boat, bus boat. The management of cultural tourism includes meetings to build understanding between communities and boat operators about preparation of tour groups both Thai and foreigners, choosing partakers in boat service and sharing experiences about tourist boat business. Both public and private tourism management organizations provide services, facilities, advertisement, and tourism information. The factors influencing the popularity of

¹ Asst. Prof. Dr., Faculty of Management Science of Dhonburi Rajabhat University.
e_ta_jack@hotmail.com

² Academic, Office Arts and Culture of Dhonburi Rajabhat University.

boats among tourists are travel services in Thonburi area, boat and road services, restaurants, souvenir shops, Thai massage and spa, facilitation in the visa request process, travel safety, accommodations along the Chao Phraya River, reasonable price for goods and services, language facilitation for communication, friendliness of the locals, and the climate. All these factors have an important role in tourists' decision on a boat tour in Thonburi. Therefore, cultural tourism using boats as the main vehicle for the tour becomes popular among foreigners, and promotes the importance and interest in the ancient culture of Thailand.

Keywords: Boat, Tourism, Culture, Thonburi

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมและมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะบนฐานวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งวัฒนธรรมนับเป็นผลงานที่สร้างขึ้นแล้วสั่งสมพัฒนาเพื่อใช้เป็นเครื่องเข้าถึงความต้องการและความจำเป็นในวิถีชีวิตของบุคคลและสังคมจนกลายเป็นมรดกตกทอดถึงปัจจุบันและสืบสานสู่อนาคต (Adamson Hoebel, 1973) โดยทุนทางวัฒนธรรม เป็นคุณค่าที่บุคคลได้รับจากกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม จนกลายเป็นคุณสมบัติติดตัวที่เอื้อให้บุคคลสามารถนำไปเพิ่มพูนมูลค่าของตนได้ โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ ทุนทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในกาย (Embodied Form) ทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุ (Objectified Form) และทุนทางวัฒนธรรมที่อาศัยการสถาปนา (Institutionalization State) (Pierre Bourdieu, 1985)

ในยุคปัจจุบัน การแข่งขันในตลาดโลกได้ให้ความสำคัญในการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตนจำหน่ายเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ซึ่งสอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่กำลังมาแรง โดยการท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันและยุโรป ที่ต่างสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้น โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและแอฟริกา รวมถึงซื้อของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมและงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในประเทศนั้น การท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวเราเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นอีกแห่งหนึ่งที่ได้้นำการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ มาเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้สัมผัสกับวัฒนธรรมในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยา โดยมีเรือเป็นพาหนะหลักในการพาเที่ยวชมความงามและวัฒนธรรมในย่านฝั่งธนบุรี ซึ่งเป็นการสร้างจุดขายและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่ได้มาใช้บริการเป็นจำนวนมาก โดยมรดกทางวัฒนธรรมในเขตธนบุรีได้มีความน่าสนใจและนับเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนถิ่นธนบุรี ทั้งนี้ในด้านเรือที่เป็นพาหนะในการนำเที่ยวนั้นมีเป็นจำนวนมากหลากหลายประเภท หากแต่ยังขาดการรวบรวมข้อมูลด้านเรือนำเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยและน่าสนใจมากยิ่งขึ้นในประเด็น ประเภทของเรือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี กระบวนการสร้างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และปัจจัยที่ส่งผลให้เรือกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งธนบุรีได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อนำผลของการวิจัยไปต่อยอดเป็นข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี และเป็นสื่อการเรียนการสอนในด้านวัฒนธรรมให้นักศึกษา อีกทั้งผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี ในมิติเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และในแง่มุมมองของระบบบริการการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่บริเวณริมน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี นอกจากนี้ผู้ที่สนใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาเพื่อต่อยอดงานในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาประเภทของเรือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี
2. ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในฝั่งธนบุรี
3. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เรือกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งธนบุรีได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหน่วยงานราชการ และกลุ่มนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป โดยจะใช้ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 30 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงในการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

กลุ่มหน่วยงานราชการ

คณะผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จำนวน 4 คน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเชิงนโยบายในเขตธนบุรี อันประกอบด้วย ประธานสภาวัฒนธรรมเขตธนบุรี ผู้อำนวยการเขตธนบุรี เลขาธิการวัฒนธรรมเขตธนบุรี และรองประธานสภาวัฒนธรรมเขตธนบุรี ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญในการวางแผนนโยบายในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตธนบุรี อีกทั้งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างดี

กลุ่มนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป

คณะผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จำนวน 26 คน ประกอบไปด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ กลุ่มผู้ประกอบการต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างและดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นผู้ที่ใช้ได้รับผลประโยชน์จากการประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวในเขตธนบุรี ซึ่งจะนำผลการศึกษามารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะสร้างแบบสอบถามสัมภาษณ์ในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ซึ่งจะใช้การสร้างประโยคคำถามในการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยจะใช้คำถามที่เกี่ยวข้องกับประเภทของเรือให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว คำถามที่เกี่ยวข้องกับการบริการและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ และคำถามที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งธนบุรีได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ เอกสารทางประวัติศาสตร์แถบธนบุรี งานวิจัย และเอกสารกึ่งวิชาการ ได้แก่ บทความในวารสาร ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา และการพัฒนาชุมชน รวมทั้งเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม สังคมวิทยา ซึ่งผ่านการศึกษาจากชาวไทยและชาวต่างประเทศในเบื้องต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

ข้อมูลภาคสนาม

วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม มีรายละเอียดดังนี้

1. สัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน

สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal) ในการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการผู้วิจัยใช้ในการไปติดต่อกับหน่วยงานราชการ อาทิ สำนักงานเขตนบุรี สภาวัฒนธรรมเขตนบุรี เพื่อขอสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อขอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเขตนบุรี และสัมภาษณ์เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม ความต้องการและปัญหาอุปสรรคของการพัฒนา วิธีการที่ใช้ในการพัฒนา ตลอดจนบทบาทของการพัฒนาชุมชนซึ่งมีผู้ให้ข้อมูล (Key informant) จำนวน 4 คน ดังนี้ 1. ประธานสภาวัฒนธรรมเขตนบุรี 2. ผู้อำนวยการเขตนบุรี 3. เลขาธิการสภาวัฒนธรรมเขตนบุรี 4. รองประธานสภาวัฒนธรรมเขตนบุรี

สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal) ในการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เนื่องด้วยผู้ให้สัมภาษณ์ คือ กลุ่มประชาชนผู้ประกอบการค้าขายและให้บริการด้านต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยจึงสามารถเข้าไปพบได้เกือบทุกวันกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ อีกทั้งยังใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน อาทิ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความผ่อนคลายในการสนทนาและไม่ดูเป็นทางการมากนัก โดยจะสัมภาษณ์ถึงทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน ความต้องการและปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา แนวทางการพัฒนาชุมชน และสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เรือนำเที่ยวประเภทต่าง ๆ ตลอดจนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูล (Key informant) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจำนวน 26 คน ดังนี้ 1. ผู้ประกอบการร้านค้าและบริการในสถานที่ท่องเที่ยว จำนวน 2 คน 2. นักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 5 คน ชาวต่างประเทศ จำนวน 15 คน 3. คนขับเรือนำเที่ยว จำนวน 2 คน 4. ประชาชนในชุมชนแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี จำนวน 2 คน

2. การสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีนี้ทำการสังเกตในรายละเอียดต่าง ๆ ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สนามวิจัย ใน ซึ่งทำให้ทราบเรื่องราวและรายละเอียดต่าง ๆ อาทิ พฤติกรรมของสมาชิกชุมชนเมื่อดำเนินการทางวัฒนธรรม การแสดงออกทางสังคมของคนในชุมชน เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยการสังเกตแล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบกับการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ อย่างชัดเจนครบถ้วน

3. การเก็บข้อมูลภาพและเสียง

ผู้วิจัยใช้การบันทึกข้อมูลด้วยการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ กล้องวิดีโอ กล้องดิจิทัล และเครื่องบันทึกเสียง

4. การจดบันทึก

การจดบันทึกข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์ และสังเกตกิจกรรม และพฤติกรรมในการปฏิบัติการทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ตลอดจนทุนทางวัฒนธรรมที่พบจากการลงพื้นที่ในชุมชนฝั่งธนบุรี อีกทั้งจดบันทึกความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา แนวทางการพัฒนาชุมชน ตลอดจนจดบันทึกบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึกแบบย่อ ขณะทำการเก็บข้อมูล

ภาคสนาม จากนั้นจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาลงรายละเอียดในภายหลัง เป็นประจำทุกครั้งที่กลับจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการรวบรวมข้อมูล ทั้งข้อมูลเอกสาร และข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ ดังนี้

การจัดระเบียบข้อมูลและการแสดงข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลแต่ละประเภทมาจัดเป็นหมวดหมู่ อาทิ ข้อมูลเสียง ข้อมูลภาพ ข้อมูลบันทึกสนาม โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ข้อมูลเสียง คือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งจะมีจำนวนข้อมูลเสียงหลายแฟ้ม ในการจัดแฟ้มข้อมูลที่มีจำนวนมาก ทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ บันทึกสนาม และข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ เสียงและภาพ ผู้วิจัยได้นำมาจัดระบบ โดยใส่ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ในการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นได้ทำการถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ เพื่อให้เข้าใจในรายละเอียดบรรยากาศในการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงได้แบ่งประเด็นในการศึกษา ได้แก่ ทูตทางวัฒนธรรม ประเภทของเรือน้ำเตี้ย แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ความต้องการ และอุปสรรคในการพัฒนา และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับหัวข้อวิจัย แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาเขียนร้อยเรียงตามประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เบื้องต้น

วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม และแนวคิดการจัดการท่องเที่ยว และแนวคิดการท่องเที่ยวมาใช้ในการวิเคราะห์ และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อเป็นการฉายให้เห็นถึงทุนทางวัฒนธรรม ประเภทของเรือที่ใช้บริการการท่องเที่ยว ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อีกทั้งความต้องการ และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษามากยิ่งขึ้น

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรูปแบบการนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ตามลำดับประเด็นในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีผลการวิจัย ดังนี้

1. ประเภทของเรือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี

เรือที่ให้บริการในการท่องเที่ยวก็มีหลากหลายประเภทดังนี้

เรือด่วน

เรือด่วนเจ้าพระยาเป็นเรือโดยสารที่มีขนาดใหญ่ สามารถบรรจุคนได้ถึง 120 คน ระยะทางที่ให้บริการคือเส้นทางอำเภอบางเกร็ด-ท่าน้ำนนทบุรี-สาทร-วัดราชสิงขร-ราชบุรีบูรณะ โดยบริษัท เรือด่วนเจ้าพระยา จำกัด ซึ่งสีของธงของเรือแต่ละประเภทจะบ่งบอกถึงวัน เวลาและท่าเรือที่เรือด่วนนั้น จอด ประกอบด้วย เรือธรรมดา (ไม่มีธง) เรือด่วน (ธงส้ม) เรือด่วน (ธงเหลือง) เรือด่วน (ธงเขียว) และ เรือด่วนท่องเที่ยวเจ้าพระยา (ธงฟ้า)

เรือเช่าเหมาลำ

เรือเช่าเหมาลำคือเรือรับจ้างที่ให้บริการผู้โดยสารที่มีจุดประสงค์ใช้เรือในการเดินทาง สัญจรทางแม่น้ำ ลำคลองเพื่อไปในสถานที่ที่ต้องการ อัตราค่าบริการในการเช่าเรือก็จะแตกต่างกันไปตาม ขนาดประเภท และจำนวนผู้โดยสารที่เรือสามารถบรรทุกได้ ซึ่งเรือเช่าเหมาลำก็มีด้วยกันหลากหลายแบบ ประกอบด้วย เรือแท็กซี่ เรือหางยาว และเรือบัส

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งธนบุรี

ในการจัดการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครย่านฝั่งธนนี้มีการจัดการอย่างเป็นระบบโดยมี กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มเรือในย่านฝั่งธนบุรี ซึ่งชุมชนได้ตั้งกลุ่มธุรกิจการ ให้บริการทางเรือขึ้น โดยมีกระบวนการจัดการดังนี้

1. การประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับชุมชน และผู้ประกอบการทางเรือ โดยประชุมด้าน วิธีการเตรียมความพร้อมของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นมัคคุเทศก์ บรรยายให้ความรู้ การอำนวยความสะดวก ที่พัก ฯลฯ ซึ่งกลุ่มธุรกิจการให้บริการทางเรือในย่านธนบุรีนั้น ได้ร่วมมือและสร้างเป็นกลุ่มเครือข่ายในการให้บริการทางเรืออย่างมีประสิทธิภาพ

2. การคัดเลือกผู้เข้าร่วมในการให้บริการทางเรือ โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ บริการที่จะต้องมีความรู้ที่ได้มาตรฐาน เช่น ความสะอาด การตรวจสภาพเรือให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ตลอดเวลา การมีเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวหากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้รวมไปถึงการมีศักยภาพในการดูแลนักท่องเที่ยวในการให้บริการอีกด้วย

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยการถ่ายทอดประสบการณ์ในการประกอบการธุรกิจ ด้านการท่องเที่ยวทางเรือ ซึ่งมีการจัดอบรมผู้ที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง อาทิ การอบรมมัคคุเทศก์ การอบรมพนักงานขับเรือ การอบรมวิธีการใช้เสื้อชูชีพ และการถ่ายทอด ประสบการณ์ในด้านต่างๆ ของการทำธุรกิจการท่องเที่ยวทางเรือ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้นี้เอง ทำให้ กลุ่มนักธุรกิจรุ่นหลัง สามารถดำเนินรอยตาม และสามารถขับเคลื่อนธุรกิจทางเรือ โดยใช้หลักการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายอย่างประสบความสำเร็จ ทั้งนี้มีหน่วยงานที่คอยให้บริการอำนวยความสะดวก

ประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลในการท่องเที่ยวด้วยกันหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งมีหน่วยงานและระบบการจัดการท่องเที่ยวดังนี้ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ กรมการท่องเที่ยว สมาคมโรงแรมไทย ศาสนสถานที่มีหน่วยงานประชาสัมพันธ์คอยอำนวยความสะดวก

ทั้งนี้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางเรือย่านฝั่งธนบุรี จึงมีการจัดการอย่างเป็นระบบ และมีกฎเกณฑ์ มาตรฐานของการทำธุรกิจการท่องเที่ยวทางเรือเป็นอย่างมาก ทั้งมีการจัดการอบรม การสอนงาน การตรวจสอบสภาพของเรืออย่างสม่ำเสมอ และความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายที่เข้ามาสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางเรือในย่านฝั่งธนบุรีจึงมีประสิทธิภาพและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก

3.ปัจจัยที่ส่งผลให้เรือกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งธนบุรีได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว

ในพื้นที่ฝั่งธนบุรีเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และมีชุมชนเก่าแก่ที่มีศิลปะและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนานมีการคงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมการดำรงชีวิตและอาหารการกินมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่ค่อนข้างสมบูรณ์ยังคงมีชุมชนริมคลองและมีการใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางอยู่บ้างซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวนิยมเช่าเหมาเรือมาท่องเที่ยวและชมวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำที่เป็นเส้นทางสายสำคัญอย่างมากในอดีตที่ยังคงเหลือวัฒนธรรมและการใช้ชีวิตคงเดิมอยู่ซึ่งควรค่าแก่การรักษา สนับสนุนให้คงอยู่และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นโดยไม่ให้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและการใช้ชีวิตของประชาชน โดยปัจจัยที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวทางเรือในลุ่มน้ำฝั่งธนบุรี ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ในการประกอบการตัดสินใจ ดังนี้ 1) การบริการท่องเที่ยวย่านฝั่งธนบุรี 2) การให้บริการทางเรือ 3) การให้บริการทางถนน 4) ร้านอาหารของที่ระลึก 5) นวดแผนไทย/สปา 6) การอำนวยความสะดวกในการขอวีซ่า 7) ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว 8) สถานที่พักอาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยา 9) ความเหมาะสมของราคาต่อสถานที่ สินค้า และการบริการต่าง ๆ 10) การอำนวยความสะดวกเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร 11) ไมตรีของผู้คนในท้องถิ่น และ 12) สภาพอากาศ

จากการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมในการท่องเที่ยวทางเรือในฝั่งริมน้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรีนั้น กลุ่มชาวต่างประเทศ จำนวน 15 คน โดยมีนักท่องเที่ยวเป็นคนยุโรป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 80 นักท่องเที่ยวชาวอเมริกา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15 และนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 5 จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกที่จะมาท่องเที่ยวทางเรือในย่านธนบุรี จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

โดยใช้เรือเป็นพาหนะหลักในการนำเที่ยวขึ้น เป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศ ตลอดจนเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของประเทศไทยอีกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

สรุป

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ประเภทของเรือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เรือด่วน และ 2) เรือเช่าเหมาลำ

2. มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านฝั่งธนบุรีที่มีการตั้งกลุ่มธุรกิจการให้บริการทางเรือขึ้น ซึ่งมีกระบวนการจัดการ 3 ประการ คือ

1) การประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับชุมชน และผู้ประกอบการทางเรือ เป็นการเตรียมความพร้อมของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทั้งด้านมัคคุเทศก์บรรยายให้ความรู้ การอำนวยความสะดวก ที่พัก ฯลฯ ซึ่งมีการรวมกลุ่มธุรกิจการให้บริการทางเรือในย่านธนบุรีอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การคัดเลือกผู้เข้าร่วมในการให้บริการทางเรือ โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้บริการที่จะต้องมีเรือที่ได้มาตรฐาน ซึ่งรวมไปถึงการมีศักยภาพในการดูแลนักท่องเที่ยวในการให้บริการอีกด้วย

3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ คือการถ่ายทอดประสบการณ์ในการประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวทางเรือ ซึ่งมีการจัดอบรมผู้ที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มีหน่วยงานที่คอยให้บริการอำนวยความสะดวก ประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลในการท่องเที่ยวด้วยกันหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งมีหน่วยงานและระบบการจัดการท่องเที่ยวขึ้นนี้ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ กรมการท่องเที่ยว สมาคมโรงแรมไทย ศาสนสถานที่มีหน่วยงานประชาสัมพันธ์คอยอำนวยความสะดวก

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้เรือกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งธนบุรีได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และมีชุมชนเก่าแก่ที่มีศิลปะและวัฒนธรรมที่สืบต่อกันมายาวนาน อีกทั้งยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่และมีชุมชนริมคลองที่มีการใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางอยู่บ้าง นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวนิยมเช่าเหมาเรือมาท่องเที่ยวและชมวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีความประทับใจในการบริการท่องเที่ยวย่านฝั่งธนบุรี 1) การบริการท่องเที่ยวย่านฝั่งธนบุรี 2) การให้บริการทางเรือ 3) การให้บริการทางถนน 4) ร้านอาหารของที่ระลึก 5) นวดแผนไทย/สปา 6) การอำนวยความสะดวกในการขอวีซ่า 7) ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

8) สถานที่พักอาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยา 9) ความเหมาะสมของราคาต่อสถานที่ สิ้นค้า และการบริการต่างๆ 10) การอำนวยความสะดวกเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร 11) ไมตรีของผู้คนในท้องถิ่น และ 12) สภาพอากาศ

ดังจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมในการท่องเที่ยวทางเรือในฝั่งริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรีนั้น กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าวิถีชีวิต การบริการ และศิลปวัฒนธรรมต่างๆ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว ส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้เรือเป็นพาหนะหลักในการนำเที่ยวได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับของชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก

อภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่อง “เรือกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ในแถบกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร คณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษา ได้ดังนี้

ในด้านประเภทของเรือที่ใช้ในการท่องเที่ยวในแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี ได้มีเรือในประเภทต่าง ๆ ที่รองรับนักท่องเที่ยวในการใช้บริการ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเลือกใช้บริการในกลุ่มเรือที่เหมาะสมกับตนเองและตอบสนองความต้องการในการท่องเที่ยวของแต่ละกลุ่มคน โดยเรือที่ให้บริการการท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีการอำนวยความสะดวก และให้บริการอย่างครบถ้วนในด้านความปลอดภัย การประสานงานในด้านโรงแรมที่พัก ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยว ในด้านองค์ประกอบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ของ อภิชาติ อินทร์พงษ์พันธ์ (2540, หน้า 10-12) ที่ให้คำจำกัดความของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ว่า ธุรกิจและบริการสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท ที่เกี่ยวข้องกับผู้ท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

1. การคมนาคมขนส่ง การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นโดยปราศจากการเดินทางเห็นจะไม่ได้ การคมนาคมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวขยายตัวจนกลายเป็นอุตสาหกรรม
2. ที่พัก เมื่อมีการเดินทางก็จำเป็นต้องมีการพักแรม ซึ่งถือว่าอุตสาหกรรมที่พักเป็น อุตสาหกรรมที่ทำรายได้เป็นอันดับสองรองจากอุตสาหกรรมของที่ระลึก
3. ร้านอาหารภัตตาคาร กิจกรรมร่วมที่ต้องเกิดในระหว่างที่นักท่องเที่ยวเดินทาง
4. บริการนำเที่ยวเป็นธุรกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเดินทาง อำนวยความสะดวกใน การเดินทางให้แก่แก่นักท่องเที่ยว
5. สิ่งดึงดูดใจเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งสิ่งดึงดูดใจที่เป็นธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น
6. ร้านขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง เป็นธุรกิจที่ทำรายได้สูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับ ธุรกิจอื่นในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
7. ความปลอดภัย ก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน

ทั้งนี้ในด้านประเภทของเรือที่ให้บริการสำหรับการท่องเที่ยวในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรีนั้น ได้มีการตรวจสอบมาตรฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เลือกใช้บริการการท่องเที่ยวทางเรือเพื่อชมความงามและศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางวัฒนธรรมของชาติ

นอกจากนี้การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านฝั่งธนบุรีนั้น ได้มีการจัดระบบและความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีการสร้างเครือข่ายและออกมาตรฐานกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดความเรียบร้อย และมีมาตรฐานในการบริการ ซึ่งในการจัดการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครย่านฝั่งธนบุรีมีการจัดการอย่างเป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยว ของ มนัส สุวรรณ (2541, หน้า 37-38) ที่กล่าวว่า ในการจัดการท่องเที่ยวนั้น นับเป็นการกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทางมาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความล้มเหลว ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้พบว่า กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มเรือในย่านฝั่งธนบุรี ซึ่งชุมชนได้ตั้งกลุ่มธุรกิจการให้บริการทางเรือขึ้น โดยมีกระบวนการจัดการดังนี้

1. การประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับชุมชน และผู้ประกอบการทางเรือ ถึงวิธีการเตรียมความพร้อมของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นมัคคุเทศก์บรรยายให้ความรู้ การอำนวยความสะดวก ที่พัก ฯลฯ ซึ่งกลุ่มธุรกิจการให้บริการทางเรือในย่านธนบุรีนั้นได้ร่วมมือและสร้างเป็นกลุ่มเครือข่ายในการให้บริการทางเรืออย่างมีประสิทธิภาพ

2. การคัดเลือกผู้เข้าร่วมในการให้บริการทางเรือ โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้บริการที่จะต้องมีความรู้ที่ไดมาตรฐาน เช่น ความสะอาด การตรวจสอบสภาพเรือให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลา การมีเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวหากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้รวมไปถึงการมีศักยภาพในการดูแลนักท่องเที่ยวในการให้บริการอีกด้วย

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยการถ่ายทอดประสบการณ์ในการประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวทางเรือ ซึ่งมีการจัดอบรมผู้ที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง อาทิ การอบรมมัคคุเทศก์ การอบรมพนักงานขับเรือ การอบรมวิธีการใช้เสื้อชูชีพ และการถ่ายทอดประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ของการทำธุรกิจการท่องเที่ยวทางเรือ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้นี้เอง ทำให้กลุ่มนักธุรกิจรุ่นหลังสามารถดำเนินรอยตาม และสามารถขับเคลื่อนธุรกิจทางเรือ โดยใช้หลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายอย่างประสบความสำเร็จทั้งนี้ มีหน่วยงานที่คอยให้บริการอำนวยความสะดวก ประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลในการท่องเที่ยวด้วยกันหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งมีหน่วยงานและระบบการจัดการ

ท่องเที่ยว เช่น วัด พิพิธภัณฑสถานที่สำคัญต่าง ๆ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ในด้านปัจจัยที่ส่งผลให้เรือได้รับความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรีนั้นย่อมมาจากหลายเหตุปัจจัย ซึ่งทรัพยากรทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย รวมถึงการบริการในด้านต่าง ๆ ของผู้ให้บริการ เช่น การให้บริการทางเรือ การให้บริการของที่พัก การให้บริการด้านที่พักอาศัย ตลอดจนความสะดวกสบายในด้านต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว โดยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Aday and Andersen (1978, p. 125) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้มาใช้บริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความสะดวกที่รับจากการบริการ การประสานงานของการบริการ ข้อมูลที่รับจากการบริการ ทัศนคติความใส่ใจของผู้ให้บริการ คุณภาพของการบริการ และค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ นอกจากนี้ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางเรือที่ขึ้นขอบวัฒนธรรมในฝั่งธนบุรีนั้นจะมุ่งเน้นถึงการให้คุณค่า การอนุรักษ์และเล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของ บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548, หน้า 287-288) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็เหมือนแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชน โดยจะต้องเล็งเห็นถึงการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดเป็นข้อเรียกร้อง 3 ประการ คือ

1. ด้านความต้องการของคนในสังคมโลกที่มีความต้องการให้เกิดการส่งเสริมและดูแลสิ่งแวดล้อมตามแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมุ่งเน้นการอนุรักษ์ระบบทรัพยากรทางธรรมชาติให้คงอยู่ตามระบบนิเวศ
2. ด้านความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการให้เกิดการเรียนรู้ในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจไปพร้อมกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน
3. ด้านความต้องการของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับการยกระดับการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับยุคสมัย ซึ่งทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ที่เหมาะสม

ทั้งนี้การท่องเที่ยวทางเรือ ฝั่งธนบุรี นับเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และเห็นคุณค่าถึงแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งพยายามที่จะอนุรักษ์และรักษาคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ไปพร้อม ๆ กับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวจากประเทศต่าง ๆ ที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ของ จูเลียน สจ๊วต ที่กล่าวว่า นิเวศวิทยาวัฒนธรรม เป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัว

ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยีการผลิตโครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นเงื่อนไขหลักกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคมวัฒนธรรม ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ระบบนิเวศในฝั่งธนบุรีที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการท่องเที่ยว คือ แม่น้ำเจ้าพระยา คลองต่าง ๆ ที่ลัดเลาะไปตามชุมชน ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญของการท่องเที่ยวทางเรือในเขตธนบุรีนั่นเอง

จากการอภิปรายผลดังกล่าว ทำให้เห็นถึงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีและผลการศึกษาเรื่อง “เรือกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ในแถบกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งการอภิปรายผลครั้งนี้ ทำให้เห็นว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อีกทั้งการจัดการท่องเที่ยวในย่านฝั่งธนบุรี จะต้องใช้ความร่วมมือภาคีเครือข่าย ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมกันจัดระบบและมาตรฐานการท่องเที่ยวทางเรือให้มีความปลอดภัย และเป็นที่ยึดดูความสนใจแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างประทับใจในคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และผู้ให้บริการ ปัจจัยต่าง ๆ ได้ส่งผลถึงความนิยมของการท่องเที่ยวทางเรือในฝั่งธนบุรีเป็นอย่างมาก นำไปสู่นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านฝั่งธนบุรีต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อสร้างแหล่งจัดเก็บด้านการท่องเที่ยวให้แก่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในประเทศ
2. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นการหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในย่านธนบุรี เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เกิดศักยภาพและเกิดประสิทธิผลต่อนักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวสูงสุด
3. งานวิจัยชิ้นนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรม เพื่อสร้างการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจบนฐานวัฒนธรรมของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเพรสแอนด์
ดีไซน์.

มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). โครงการศึกษาแนวทางและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

อภิชาติ อินทร์พงษ์พันธ์. (2540). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : อุลกลิจออฟเซ็ท.

Aday LA. And Anderson R.. (1978). **Social Science and Medicine**. New York: Oxford
University Press.